

הלוקח

המסרון היומי

נקודות נבחרות מהדף היומי

מסכת בכורות

פירטל הדף היומי

[לג]

המסרון היומי - מסכת בכורות

ה"מסרון היומי" נשלח מדי יום לאלפי אנשים בארץ ובעולם, וחושף בפניהם נקודות נבחרות מהדף היומי.

המסרון, הנשלח באמצעות sms, וואצאפ ודוא"ל, מאפשר טעימה מהתכנים הנלמדים בדף הגמרא הנלמד באותו היום במסגרת הדף היומי, ומיועד הן ללומדי הדף היומי והן לאלו שאינם לומדים אך מעוניינים להיות מעודכנים.

ספר זה מאגד בתוכו כל המסרונים על מסכת בכורות.

פירטל הדף היומי

דף הבית של לומדי הדף היומי
www.daf-yomi.com

המסרון היומי

נקודות נבחרות
מהדף היומי

מסכת בכורות

לעילוי נשמת אלעד צפריר בן נתנאל נחום

מהדורה ראשונה - אלול תשפ"ו

כתיבה: הרב הראל שפירא

עיצוב: שגית פריימן www.sagitzuv.com

פורטל הדף היומי

אתר: www.daf-yomi.com

דוא"ל: daf-yomi@daf-yomi.com

לתגובות, עדכונים

וקבלת המסרון מדי יום:

היוזמה לכתיבת "המסרון היומי" באה בעקבות פנייה שקיבלנו מקרוב משפחה שאינו נמנה עם לומדי הדף היומי, אך ביקש להיחשף בכל יום לנקודות נבחרות מהתכנים הנלמדים בו, ובכך להרגיש שייכות מסוימת ללומדים. לאחר היסוס, שקלנו את הדבר והחלטנו לנסות ולראות אם יהיו מתעניינים נוספים ברעיון זה. פרסמנו את הרעיון והופתענו להיווכח שיש לכך ביקוש רב מאוד - מעל 5,000 איש נרשמו וביקשו לקבל בכל בוקר את "המסרון היומי" של הדף היומי הנלמד באותו יום.

"המסרון היומי" אינו מהווה תקציר או סיכום לדף היומי. מטרתו לגעת רק בתכנים נבחרים בכל דף. התכנים הובאו לעיתים בציטוט מדויק ולעיתים בניסוח משלנו לדברי הגמרא. קטעים מפורסמים מהדף היומי אף הבלטנו בצבע שונה. נוסף על כך, לאורך הספר שילבנו אנקדוטות מעניינות על המסכת.

מטבע הדברים, "המסרון היומי" מתבסס לעיתים על מושגים מהמסכת שאינם מוכרים לכל, ובמסגרת מצומצמת זו לא יכולנו לבאר את הדברים. תקוותנו היא שהרוצה להעמיק יפתח את הספרים וילמד.

על אף שלא זו הייתה מטרתנו, התברר לנו ש"המסרון היומי" מועיל גם ללומדי הדף היומי המעוניינים בסידור מהיר וקל של נושאי הדף ובתזכורת של נקודות בולטות מהדף היומי.

סדרת ספרים זו מצטרפת לכלל הפעילות הענפה של אתר "פורטל הדף היומי" והאפליקציה הנלווית אליו, המספקות מגוון עצום של כלי עזר וחומרי למידה והוראה.

אנו מאמינים שסדרת ספרים זו תוכל לתרום להרחבת מעגל הלומדים ולהעשרתם, ואנו תקווה שירבו לומדי הדף היומי בכל אתר ואתר.

הראל שפירא

מנהל פורטל הדף היומי

דף ב

דף ב עמוד א

- מסכת בכורות עוסקת בדינים הבאים: פטר חמור (פרק א), בכור בהמה טהורה (פרקים ב-ו), מומים הפוסלים בכוהנים (פרק ז), בכור אדם (פרק ח), מעשר בהמה (פרק ט).
- המשנה מפרטת חמישה אופנים בהם שותפות/בעלות מסוימת עם גוי פוטרת מבכורה, והגמרא מבארת מדוע המשנה היתה צריכה לפרט את כל האופנים הללו.
- המשנה חולקת על דעת רבי יהודה הסובר שהמשתתף עם הגוי בחמור חייב בבכורה.
- הגמרא מסתפקת האם לדעת רבי יהודה מותר למכור עובר של בהמה גסה לגוי, ומסקנת הגמרא (בעמוד ב) היא שאסור.

דף ב עמוד ב

- רבי יהודה מתיר למכור לגוי בהמה גסה שבורה (מפני שאינה יכולה להתרפאות ואין חשש שיעשה בה מלאכה בשבת).
- ישראל שמכר לגוי בהמה לעובריה - הגמרא מסתפקת האם קנסוהו לפדותה כדין מוכר בהמה גסה לגוי או לא.
- אסור לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים (שמא יתחייב לו שבועה ונשבע לו בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה "לא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ").

דף ג

דף ג עמוד א

- המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים - קונסים אותו לפדותה עד עשרה/מאה בדמיה.
- המוכר עבדו לעובד כוכבים - קונסים אותו עד עשרה/מאה בדמיו.
- חכמים חלקו על רבי יהודה (בברייתא בעמוד הקודם) וסוברים שכל זמן שיד עכו"ם באמצע פטורה מן הבכורה - והגמרא מציעה שתי אפשרויות לבאר במה נחלקו.
- שיעור השותפות של הגוי הפוטרת מן הבכורה - לדעת רב הונא: אפילו רק אוזנו, לדעת רב חסדא: דבר שאם ינטל עושה אותו נבלה, לדעת רבא: דבר שאם ינטל עושה אותו טריפה.

דף ג עמוד ב

- רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל אם יש בו מקצת סימנים חייב בבכורה - רבי יוחנן מחדש שהכוונה היא שחייב ליתנו לכוהן אבל אינו קרב לגבי המזבח כי הדבר נחשב למום קבוע.
- רבא פוסק ששותפות גוי פוטרת מבכורה ושלא כדעת רבי יהודה.
- רב מרי בר רחל היה מקנה לעובד כוכבים את אוזניהם של הבכורות, כדי שלא תחול עליהם קדושת בכורה, אך היה אוסר אותם בגיזה ועבודה והיה נותן אותם לכוהנים, ומתו כל בהמותיו - והגמרא מבררת את טעמו ואת הטעם לכך שנענש.
- מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שייצא לאוויר העולם.

דף ד

דף ד עמוד א

- לדעת אביי: כוונת המשנה (בסוף העמוד הקודם) היא שהכהונים והלוויים פטורים מדין פטר חמור, ולדעת רבא: כוונת המשנה היא שהכהונים והלוויים פטורים מפדיון הבן.
- לוייה שילדה מישראל - בנה פטור מחמש סלעים של פדיון הבן.
- למה נקוד על "אהרן" שבחומש הפקודים? - שלא היה באותו מנין של הלוויים הראויים לפדות בכורי ישראל כנגדם.
- בעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהונים "לוויים".

דף ד עמוד ב

- בפדיון פטרי חמור שהיה במדבר, שה אחד של לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל (וזה הטעם לדין המשנה [להלן ט ע"א], שישראל שיש לו פטר חמור, נותן שה לכוהן, וכשהכוהן מחזירו לו חוזר הישראל וכודה בו פטר חמור נוסף, וחוזר חלילה).
- למסקנת הגמרא (בסוף העמוד): רבי יוחנן סובר שקדשו בכורות במדבר משעה שנצטוו על כך ולא פסקה קדושתם מכאן והלאה, וריש לקיש סובר שלאחר שנפדו במדבר הבכורות בלוויים פסקה קדושת הבכורות עד שבאו לארץ.

מסכת בכורות

מסכת בכורות היא המסכת הרביעית בסדר קדשים,
יש בה תשעה פרקים, שבעים ושלוש משניות,
ושישים דפי גמרא.

דף ה

דף ה עמוד א

- **חייב אדם לומר בלשון רבו.**
- הגמרא מביאה שתי שאלות ששאל קונטרקוס השר את רבן יוחנן בן זכאי ואת התשובות שהוא ענה לו.
- 300 בכורי הלוויים לא נכללו בסך הכללי של 22,000 הלוויים שפדו את בכורי ישראל במדבר, כי דיו לבכור שיפקיע קדושת עצמו.
- הגמרא מבררת מה המקור לכך שמנה של קודש כפול היה (ולכן בכל ככר של הקדש היו מאה ועשרים מנה), כפי שהשיב רבן יוחנן בן זכאי לקונטרקוס השר.

דף ה עמוד ב

- הטעמים לכך שהתורה קבעה דין פדיון רק לפטר חמור ולא לכל בהמה טמאה: (1) גזירת הכתוב היא, (2) כי החמורים סייעו לבני ישראל בשעת יציאתם ממצרים לשאת את הרכוש הגדול.
- "רפידים" – רבי אליעזר אומר: רפידים שמה, רבי יהושע אומר: שריפו עצמן מדברי תורה.
- "שטים" – רבי אליעזר אומר: שטים שמה, רבי יהושע אומר: שנתעסקו בדברי שטות.
- המקור לכך שאם הוולד (פטר חמור / בכור בהמה טהורה) אינו דומה לאמו אינו חייב בבכורה – לתנא של המשנה: מכך שנאמר שתי פעמים "פטר חמור", לדעת רבי יוסי הגלילי: מהפסוק "אך בְּכֹר שׁוֹר אוּ בְּכֹר כֶּשֶׂב אוּ בְּכֹר עֵז". (והגמרא מבררת מה לומד כל אחד מהתנאים מהפסוק של התנא השני).

דף ו

דף ו עמוד א

- למסקנת הגמרא: פרה שילדה מין חמור ויש בו מקצת סימנים שבהם הוא דומה לאמו הפרה - הרי הוא נחשב כבכור בהמה טהורה.
- חמור שילדה מין סוס ופרה שילדה מין סוס, ויש בולד מקצת סימנים שבהם הוא דומה לאמו - הגמרא נשאת בספק האם דין הוולד כבכור.
- הגמרא מביאה ברייתא ובה המקור לדין המשנה ש"היוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור".

דף ו עמוד ב

- רבי שמעון (שבברייתא) חולק וסובר שטמא הנולד מטהור טמא (ובברייתא מובא המקור לדעתו).
- שמעון העמסוני הפסיק לדרוש דרשות מהמילה "את" מהרגע שהגיע לפסוק "אֶת ה' אֱ-לֹהֵיךָ תִירָא", אך רבי עקיבא דרש מכך לרבות תלמידי חכמים.
- חכמים ורבי שמעון נחלקו מה המקור לכך שחלב של בהמה טמאה אסור, והגמרא מבארת מדוע יש צורך בלימוד מיוחד לשם כך.
- הגמרא מבררת את המקור לכך שחלב של בהמה טהורה מותר באכילה.
- רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל - פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנים חייבת, רבי שמעון אומר: עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו.

דף ז

דף ז עמוד א

- הגמרא (בסוף העמוד הקודם) מסתפקת לדעת רבי שמעון האם גם לגבי להתיר באכילה ולד (הנראה טמא) של בהמה טהורה צריך שיהא ראשו ורבו של הוולד דומה לאמו או שמספיק שיהא דומה במקצת סימנים בלבד, והגמרא (בעמוד זה) מכריעה (לאחר כמה ניסיונות הוכחה) שצריך.
- ולד הנולד מבהמה טריפה ואביו שלם - לדעת רבי אליעזר: פסול להקרבה (כי זה וזה גורם אסור), לדעת רבי יהושע: כשר להקרבה (כי זה וזה גורם מותר).

דף ז עמוד ב

- הגמרא מכריעה שמי רגלים של חמור אסורים באכילה.
- דבש הגזין והצירעין אסור באכילה לדעת רבי יעקב (ושלא כדעה המובאת בברייתא).
- עור הבא כנגד פניו של חמור (כעין שליא שהחמור נולד בו) - מותר באכילה (לא נחשב כחלק מהחמור).
- במשנה נאמר שדג טמא שבלע דג טהור הדג הטהור מותר באכילה - והגמרא מבררת באיזה אופן מדובר ומהו טעם ההיתר.
- דג טמא - משריץ, דג טהור - מטיל ביצים, כל המוליד - מניק, וכל המטיל ביצים - מלקט, חוץ מעטלף שאף על פי שמטיל ביצים מניק.

דף ח

דף ח עמוד א

- כל שתשמישו ביום (תרנגול) - יולד ביום, בלילה (עטלף) - יולד בלילה, כל שתשמישו בין ביום בין בלילה (אדם ובעלי חיים הדומים לו) - יולד בין ביום בין בלילה.
- הכל משמשים פנים כנגד עורף, חוץ משלושה שמשמשים פנים כנגד פנים, ואלו הן: דג ואדם ונחש (הואיל ודיברה עמהם שכינה), וגמל משמש אחר כנגד אחר.
- הברייתא מפרטת את זמן עיבורם של בעלי חיים ושל אילנות שונים.
- הגמרא מבררת את המקור לכך שזמן משך עיבורו של נחש הוא שבע שנים.

דף ח עמוד ב

- בעמוד זה מובאת אגדתא ("סבי דבי אתונא") הנחשבת לעמוקה ביותר.
- אגדתא זו מובאת בסוגייתנו כי היא פותחת בשאלתו של הקיסר לרבי יהושע בן חנניה בנוגע למשך זמן עיבורו של נחש.

הגמרא במסכת בכורות (ח ע"א) אומרת שישנה התאמה בימי העיבור שבמינים השונים בין החי והצומח... יוצא מן הכלל הוא הנחש. לאותו רשע, שמסמל את הנחש הקדמוני שהוא 'מקור הקליפות', לא מצאו חבר, ימי העיבור שלו הם שבע שנים ובצומח אין למצוא נטע שיתאים לו... והנה ב"דף היומי" אנו מניבים פירות רק כעבור שבע שנים, כי כידוע בלימוד דף ליום מסיימים את הש"ס אחת לשבע שנים. זוהי אפוא התשובה והתיקון לחטא הקדמון, התורה היא "עץ הדעת", האילן הזה, הוא המשקל שכנגד לנחש, ה"דף היומי" הוא שיתן פירות שימתיקו ויתקנו מה שקלקל הנחש הקדמון.

(הרב מאיר שפירא מלובלין)

דף ט

דף ט עמוד א

- לדעת רבי ירמיה: רבי יוסי הגלילי חולק על המשנה, וסובר שחמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים - נותן שני טלאים לכוהן (כי אפשר לצמצם).
- לדעת אביי (והגמרא דוחה דבריו): רבי יוסי הגלילי לא חולק על המשנה, וסובר שרק בבכור בהמה טהורה הדין הוא שרחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים שניהם לכוהן כי אפשר לצמצם (בגלל גזירת הכתוב), אך חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים הדין הוא שנותן טלה אחד לכוהן.

דף ט עמוד ב

- לדעת רבי יהודה (וכך דעת המשנה): פטר חמור קודם פדיונו אסור בהנאה, ולדעת רבי שמעון: מותר בהנאה - והגמרא מביאה שתי אפשרויות לביאור טעם מחלוקתם.
- לדעת רבה: רבי שמעון מודה שפטר חמור לאחר עריפה אסור בהנאה.

ואחר חולין בכורות על סדר הכתוב, כמו כן כי
אחר שאמר "רק בכל אות נפשך" אמר "לא תוכל
לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך
ובכורות בקרך וצאנך".

(הקדמת הרמב"ם למשנה)

דף י

דף י עמוד א

- הגמרא דנה בהוכחה שהובאה (מסוף העמוד הקודם) לשיטת רבה הסובר שרבי שמעון מודה שפטר חמור לאחר עריפה אסור בהנאה.
- לדעת רבי שמעון: בשר בחלב אסור רק באכילה ומותר בהנאה.
- לדעת חכמים (בברייתא בסוף העמוד הקודם) פטר חמור מטמא טומאת אוכלים - ולמסקנת הגמרא (בסוף העמוד) הטעם הוא לא בגלל ש"איסורו חישובו".

דף י עמוד ב

- הגמרא מקשה על רבה (הסובר שרבי שמעון מודה שפטר חמור לאחר עריפה אסור בהנאה) מברייתא, ומתרת.
- רב נחמן בשם רבה בר אבוה סובר כמו רבה, ומביא שתי הוכחות לשיטתו, והגמרא דוחה הוכחות אלו.
- ריש לקיש סובר כמו רבה, אך רבי יוחנן/אלעזר חולק וסובר שרבי שמעון מתיר פטר חמור בהנאה גם לאחר עריפה.
- ת"ק בברייתא סובר שניתן לפדות פטר חמור מיד (אפילו בתוך שלושים יום ללידתו), וכן סובר שניתן לפדותו אפילו בשה ששוויו כל שהוא, אך רבי יוסי בר יהודה סובר שהמינימום צריך להיות ששווי שקל. (והגמרא מבררת את טעמיהם).

דך יא

דך יא עמוד א

- למסקנת הגמרא: שווי השה שפודים בו פטר חמור - אם בא הפודה לשאול, אומרים לו שלא יפחות משלושה זוזים, אך אם לא שאל ועשה מעצמו, ניתן לפדות אף בשווי כל שהוא.
- לדעת ריש לקיש: מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה לפדותו - פודה בדמי שווי החמור.
- הפודה פטר חמור של חברו - פדיונו כדוי, והחמור שייך לאחד הפדיון לחברו (ולא לפודה).
- ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים - מפריש עליהם עשרה שיים ומעשרם והם שלו.
- ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאים בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כוהן ואותו אבי אמו כוהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל - מפריש עליהם עשרה שיים ומעשרם והם שלו. (וכיוצא בזה הדין הוא לגבי טבלים).

דך יא עמוד ב

- הלוקח טבלים ממורחים מן העובד כוכבים - צריך להפריש ולתת תרומה גדולה לכוהן, אך תרומת מעשר יפריש וישאיר אצלו.
- שה שפדו בו פטר חמור - הרי הוא ברשות הכוהן אף אם מת לפני שנתנו הפודה לכוהן.

דף יב

דף יב עמוד א

- המשנה (בתחילת העמוד) שאמרה שאין פודים פטר חמור לא בעגל ולא בחיה לא בשחוטא ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי היא כדעת בן בג בג.
- שה "בן פקועה" - לדעת רבי מאיר: ניתן לפדות בו פטר חמור, ולדעת חכמים: נחלקו האמוראים אם ניתן לפדות בו או לא.
- שה "נדמה" - לדעת רבי אליעזר: ניתן לפדות בו פטר חמור, ולדעת חכמים: הגמרא נשארת בספק אם ניתן לפדות בו.
- שה "פסולי המוקדשין" - למסקנת הגמרא: לדעת כולם לא ניתן לפדות בו פטר חמור.

דף יב עמוד ב

- שה שנקנה בפירות שביעית - לא ניתן לפדות בו פטר חמור ודאי, אך ניתן לפדות בו פטר חמור ספק (המחויב בפדיון לדעת רבי יהודה).
- בהמת שביעית פטורה מן הבכורה וחייבת במתנות.
- האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה - חייב מיתה.
- נחשדו הכהונים על פטרי חמורים שאינם פודים אותם (ועובדים בהם בלא פדיון).
- הגמרא מבררת את טעמו של רבי אליעזר (החולק על חכמים) הסובר שהמפריש שה לפדיון פטר חמור ומת השה קודם שנתנו לכוהן חייב באחריותו.
- זמן פדיון פטר חמור - לדעת רב נחמן: מצוה להשהותו עד לאחר שלושים יום, אך אם כדאו מיד הרי הוא פדוי, לדעת רב ששת (בתחילת העמוד הבא): מצות הפדיון היא לאלתר, אך אינו עובר עליו (אם לא פדה) עד שלושים יום.

דף יג

דף יג עמוד א

- מצוות כדיון פטר חמור קודמת לעריכת החמור ("וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעָרַפְתּוּ"), מצוות יעידה קודמת למצוות הפדייה, מצוות הייבום קודמת למצוות חליצה (בראשונה אך לא עכשיו).
- החל מפרק שני, המתחיל בעמוד זה, ועד סוף פרק שישי, עוסקות המשניות בדינו של בכור בהמה טהורה.
- המסכת פתחה בדיני פטר חמור לפני דיני בכור בהמה טהורה - בגלל שפרק זה חביב על התנא (לאור דרשת רבי חנינא), או בגלל שדיניו מועטים.
- לדעת רבי אושעיא: ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו - קנה וחייבת בבכורה, ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו - קנה ופטור מן הבכורה.

דף יג עמוד ב

- הגמרא מבררת מה אמימר, הסובר שהעובד כוכבים קונה מטלטלין במשיכה (בניגוד לרב אושעיא, הסובר שעובד כוכבים קונה בכסף), דורש מהמילה "לְעַמִּיתָּךְ".
- הגמרא מקשה מברייתא על רבי אושעיא (הסובר שישראל קונה מטלטלין מעובד כוכבים בכסף), ומביאה כמה תירוצים של אמוראים לקושיה.
- לדעת רבינא: התנא של הברייתא סובר שהחוזר בו ממקח שהוסכם עליו בדברים בלבד, הרי זה 'מחוסר אמנה', אך זה רק במקח בין ישראל לישראל.

דף יד

דף יד עמוד א

- כל הקודשים שקדם מום קבוע להקדשם ונפדו - חייבים בבכורה ובמתנות, אך אם לא נפדו - פטורים, למרות שאין בהם קדושת הגוף אלא רק קדושת דמים.
- כל הקודשים שקדם מום קבוע להקדשם ונפדו - יוצאים לחולין ליגזז וליעבד, אך אם לא נפדו - אסורים.
- לדעת רבי אלעזר: קודשי בדיק הבית אסורים בגיזה ועבודה, אך לא ניתן להביא הוכחה לדבריו מהמשנה.
- כל הקודשים שקדם מום קבוע להקדשן וילדו לאחר שפדו אותם - הוולדות מותרים (אפילו אם התעברו לפני שפדו אותם).

דף יד עמוד ב

- המתפיס בעלי מומים קבועים לגבי מזבח וילדו - ימכרו, ואין צריכים להמתין במכירת הוולדות עד שיפול בהם מום.
- לדעת רבא: הקדיש זכר לדמים (היינו: שימכרנו ויביא בדמיו עולה) - קדוש קדושת הגוף (והוא עצמו יקרב עולה).
- לדעת רבי אלעזר: הזובח בהמה בעלת מום בבמת יחיד בשעת היתר הבמות עובר בלא תעשה, והגמרא דנה בביאור המקור לשיטתו.
- לדעת רבי שמעון (וזה דעת המשנה בעמוד א): קודשים שקדם מום קבוע להקדשן, אם מתו יפדו, אך לדעת חכמים (תנא דבי לוי): אם מתו יקברו.

דף טו

דף טו עמוד א

- הגמרא מביאה ברייתא המבררת את המקור לדין המשנה שקודשים שקדם הקדשם למומם פטורים מן הבכורה ומן המתנות, וכן מבררת מדוע לא לומדים ממקור זה להתיר שחיטת בהמה ובנה ביום אחד בפסולי המוקדשים.
- הגמרא מביאה ברייתא ובה המקור לדין המשנה שקודשים שקדם הקדשם למומם לא יוצאים לחולין ליגזז וליעבד וחלבם אסור.

דף טו עמוד ב

- קודשים שקדם הקדשם למומם: אם נתעברו קודם שנפדו ונולדו הוולדות לאחר פדיון אמם - הוולדות אסורים, אך אם הוולדות נולדו לפני הפדיון - חלה עליהם קדושה (מחלוקת אם קדושה ליקרב או לרעייה), והברייתא מביאה את המקור לכך.
- קודשים שקדם הקדשם למומם, אם נתעברו קודם שנפדו ונולדו הוולדות לאחר פדיון אמם - לדעת רב הונא: כונס את הוולדות לכיפה והם מתים, לדעת רבי חנינא: סמוך לפדיון אמם מתפיסם לשם אותו זבח (אך לא לשם זבח אחר).

דף טז

דף טז עמוד א

- קודשים שקדם הקדשם למומם - השוחטם בחוץ פטור משום "שחוטני חוץ", אך אם המום הוא ב"דוקין שבעין" חייב (כך גרס רב הונא בדברי הברייתא והעמיד את הברייתא כשיטת רבי עקיבא).
- לדעת רב נחמן (והגמרא מביאה ברייתא כמותו): בהמת קודשים שנפל בה מום (לאחר הקדשתה), ולאחר שפדו אותה המיר בה בהמה אחרת - אותה בהמת תמורה מניחים אותה למות.

דף טז עמוד ב

- רבא מבאר שהטעם לדברי המשנה (שהמקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים פטורים הוולדות מן הבכורה) הוא בגלל שאם יבוא עובד כוכבים וירצה את כספו ולא יקבל אז הוא יגבה מהבהמה עצמה או מוולדותיה ו"כל יד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה".
- המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים - לדעת רב הונא: כשילידו הוולדות בכור פטורים הם מן הבכורה, ולדעת רב יהודה: אף כשילידו ולדי הוולדות בכור פטורים הם מן הבכורה.

שמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שאמר בשם זקני זצלה"ה מקאצק, שהלימוד בסדר קדשים מטהר את המחשבות, ובשם אדמו"ר הרי"ם מגור זצלה"ה אמר שללימוד סדר קדשים צריכין מחשבות טהורות. והוא הכריע ביניהם שלעומת שאדם לומד במחשבות טהורות בה במדה הלימוד מטהר את המחשבות, ונקל לו טהרת המחשבה בכל פעם יותר.

(שם משמואל, פרשת מקץ, שנת תרע"ב)

דף יז

דף יז עמוד א

- רב אושעיא מנהרדעא מביא ברייתא שנאמר בה: "רחל בת עז ועז בת רחל רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרין" - ולמסקנת הסוגיא הברייתא עוסקת בדיון בכור בהמה, והגמרא מביאה כמה פירושים אפשריים לבאר במה עוסקת הברייתא ובמה נחלקו.
- כבשים שהצמר שלהם קשה - פטורים מראשית הגז.
- מודה רבי מאיר בשעיר של מוסף ראש חודש שצריך שיהיה שעיר בן שעירה.
- שה שאינו מיוחד לדורותיו (שאינו ממשכחת עיזים מששת ימי בראשית) - לדעת כולם: לא לוקים על צמרו משום איסור כלאיים, צמרו פסול לתכלת, אין צמרו מטמא בנגעים.
- הדלה הגפן על גבי תאנה - יינו של גפן זו פסול לנסכים על המזבח.

דף יז עמוד ב

- המשנה (המתחילה בסוף עמוד א) עוסקת במקרה של רחל שלא ביכרה וילדה תאומים.
- לדעת רבי יוסי הגלילי: אפשר לצמצם בידי שמים וכל שכן בידי אדם.
- לדעת חכמים: אי אפשר לצמצם בידי שמים, והגמרא מסתפקת מה דעתם לגבי צמצום בידי אדם (והגמרא מביאה כמה ניסיונות לענות על השאלה אך דוחה אותן).

דף יח

דף יח עמוד א

- למסקנת הגמרא: לדעת חכמים - אי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם.
- רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים - הגמרא מבארת שכוונת רבי עקיבא (שאמר במשנה "משמנין ביניהן") היא שהבעלים נוטלים את הזכר השמן והכוהן נוטל את הזכר הכחוש.
- הגמרא מבארת את טעמיהם של רבי מאיר ורבי יוסי שנחלקו במשנה (במקרה של רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים) אם הזכר שדינו להישאר ביד הבעלים חייב במתנות או לא.
- ספק בכור, שאין חליפיו ביד כוהן (שלא נטל הכוהן כלום תחתיו) - חייב הישראל במתנות, לדעת כולם.

דף יח עמוד ב

- ספק מעשר בהמה - פטור מן המתנות, לדעת כולם.
- רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים - רבי טרפון סבר בתחילה שהכוהן בורר לו את היפה, ואחר כך חזר בו וסבר שיחלוקו.
- הגמרא מבארת שמחלוקת רבי טרפון ורבי עקיבא (אם יחלוקו או המוציא מחברו עליו הראיה) היא במקרה שאותו ספק בכור עומד בחצר בעל הבית והרועה את בהמותיו של בעל הבית הוא כוהן.
- המשנה מפרטת אופנים נוספים של ספק בכור, והגמרא מבארת את הצורך בכך.

דף יט

דף יט עמוד א

- "בכור לדבר אחד" (בכור לוולדות אך לא לרחם, או בכור לרחם אך לא לוולדות) - רבי טרפון מסתפק אם נחשב לבכור (לעניין קדושת בכור בהמה טהורה), ורבי עקיבא סובר שלא נחשב לבכור.
- כלל ופרט - הפרט ממעט את הכלל, כלל הצריך לפרט - הפרט מפרש את הכלל, פרט הצריך לכלל - הפרט צריך לכלל כדי לפרשו. (ע"פ רש"י)
- הגמרא מביאה ברייתא שיש בה לכאורה סתירה פנימית, ואביי ורבינא מתרצים ומבארים את הברייתא (ונחלקו אם דעת הברייתא היא ש"בכור לדבר אחד הוא בכור"), ותירוצו של רבינא נדחה.

דף יט עמוד ב

- המשנה הראשונה בפרק שלישי, המתחיל בעמוד זה, עוסקת בוולד בהמה שאין יודעים אם הוא בכור או איננו בכור.
- הגמרא מבררת מדוע לדעת רבי ישמעאל עז שילדה לאחר גיל שנה יש ספק אם זו לידה ראשונה שלה או לידה שניה, והרי רוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן הראשונה. (ובתחילת העמוד הבא מבאר רבא שהטעם הוא כי סובר כדעת רבי מאיר שחושש למיעוט, ורבינא מבאר שיתכן שסובר כחכמים אך הם הולכים אחר הרוב רק כאשר זה לא תלוי במעשה).

דף כ

דף כ עמוד א

- הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין הקונה עז מנוכרי ואינו יודע אם כבר ילדה אצלו - וארבע דעות מובאות בברייתא: רבי ישמעאל, שמועת רבי יהושע, סברת רבי יהושע, רבי עקיבא.
- הגמרא מביאה כמה אפשרויות לבאר את ההבדל בין דעת רבי ישמעאל לבין שמועת רבי יהושע, וכמה אפשרויות לבאר את ההבדל בין שמועת רבי יהושע לסברת רבי יהושע.
- לדעת זעירי: אין "טינוף" פחות משלושים יום.

דף כ עמוד ב

- הגמרא מבארת שרבי עקיבא ורבי יהושע נחלקו אם חלב פוטר או לא (היינו: בהמה הנותנת חלב - האם מוכח שכבר ילדה ופטורה מן הבכורה או לא).
- הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בחיוב מעשר בהמה של ולדות בהמה שנולדו בשנה אחת.
- המקרה המובא בברייתא הוא: "גדייה שילדה שלש בנות וכל בנותיה ילדו שלש שלש" - והגמרא מבררת מדוע הברייתא נקטה דוקא באופן זה.

אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים כגון שתראה שבני עירך לומדים מועד וסדר נשים - תלמוד סדר קדשים.

(ספר חסידים רסא)

דף כא

דף כא עמוד א

- התנא של הברייתא בעמוד הקודם סובר ש"יולדת ודאי אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה".
- הגמרא מביאה ארבע אפשרויות לבאר את מחלוקת ת"ק ורבי שמעון בברייתא שבסוף העמוד הקודם.

דף כא עמוד ב

- לדעת רבי שמעון: מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר (ודין זה נלמד בגזירה שוה מדין בכור).
- הגמרא מבררת מהו ה"טינוף" ומי קובע שאכן זה "טינוף".
- יצירת הוולד באשה ארבעים יום.
- לקח בהמה מישראל וילדה לו ולד ואינו יודע אם ביכרה קודם לכן אצל המוכר - לדעת רב: בכור ודאי, לדעת שמואל: בכור ספק, לדעת רבי יוחנן (והגמרא מביאה ברייתא כמותו): חולין ודאי.
- בהמה גסה ששפעה חררת דם - הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה ואינה מטמאה לא במגע ולא במשא.

דף כב

דף כב עמוד א

- לדעת רבי יוחנן: רבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון סוברים שוולד שנימוח בתוך הרחם בטל הוא "ברוב דם וגנינים שיוצאין עמו" ולכן אינו מטמא.
- רב דימי בשם רבי יוחנן מביא שלוש הלכות התלויות בשיעור "פיקה" - אחת של שתי, ואחת של ערב, ואחת של פיקה גדולה של סקאין.
- לדעת ריש לקיש בשם רבי יהודה נשיאה: הלוקח ציר מעם הארץ - משיקו במים וטהור ממה נפשך.
- רבי ירמיה סובר שלא אמרו דין זה שההשקה מועילה לטהר את הציר שלקח מעם הארץ אלא לעניין שיהיה רשאי לאוכלו בטהרה כמות שהוא, אבל לא כדי לערבו בקדירה, כי מצא מין את מינו וניעור, ואביי מקשה על דבריו.

דף כב עמוד ב

- רב דימי מוכיח ממשנה במסכת תרומות ומברייתא השנויה עליה, כדברי רבי ירמיה ובניגוד לקושיית אביי, אך אביי דוחה את דבריו בתחילת העמוד הבא.
- עמוד זה קצר מאוד ורובו הוא ציטוט של משנה ממסכת תרומות.

דף כג

דף כג עמוד א

- הגמרא מביאה שלוש קושיות על רבי ירמיה (הסובר שטומאה שנתבטלה עדיין חשובה כאילו היא קיימת), ורק הקושיה השלישית נשארת למסקנה ורק לפי רבי יוחנן.
- לדעת רב חסדא: חתיכה של בשר נבילה שנתערבה בחתיכות של בשר שחוטה - נתבטלה ואינה מטמאה.

דף כג עמוד ב

- הגמרא מבררת את טעמו של בר כדא (הסובר ש"טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב") ושל רבי יוחנן (הסובר ש"אחת זו ואחת זו עד לכלב").
- נחשדו עמי הארץ לערב מחצה (או עד מחצה) מים בציר.
- רב אמר שבכל הדינים המוזכרים במשניות שבפרק זה כך היא ההלכה חוץ מדינים שיש בהם מחלוקת - והגמרא מבארת שעיקר חידושו הוא לומר שהלכה כדעת רשב"ג שבמשנה שבעמוד זה, למרות שבברייתא חולקים עליו (כי מחלוקת המובאת בברייתא לא נחשבת כמחלוקת).
- משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי.

דף כד

דף כד עמוד א

- הגמרא מביאה ברייתא ובה דעת חכמים החולקים על רשב"ג וסוברים ש"הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אע"פ שאינה יולדת".
- הגמרא מסתפקת בביאור דעת רשב"ג בבהמה שמניקה - האם כאשר ילדה כבר בעבר חוששים שמא מניקה כעת ולד אחר שאינו בנה או שלעולם איננה מניקה ולד אחר.
- הגמרא דנה בדברי רבי יוחנן שאמר "ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם".
- לדעת רבי יוחנן: כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה.

דף כד עמוד ב

- רבי אחאי מסתפק מה הדין כאשר "ראה חזיר שכרוך אחר רחל", והגמרא דנה ומבארת את שאלתו.
- רב פוסק שהלכה כרבי יוסי בן המשולם שאמר: "השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו, וכן תולש את השער לראות מקום מום".
- לדעת רב ורב הונא: רבי יוסי בן המשולם סובר שתולש היינו גוזז, ומותר לתלוש את שער הבכור כי הגזיזה היא "דבר שאין מתכוון" (ולכן מותר אף ביום טוב לתלוש את השיער שבמקום השחיטה).

דף כה

דף כה עמוד א

- רב סובר שהלכה כרבי יהודה (דבר שאין מתכוון אסור), ושמואל סובר כרבי שמעון (דבר שאין מתכוון מותר).
- למסקנת הגמרא: רב סובר שתולש לאו היינו גוזז, והסיבה שביום טוב מותר זה כי זה נחשב עוקר דבר מגידולו כלאחר יד.
- הגמרא מעלה שתי אפשרויות לגבי דעתו של רבי יוסי בן המשולם בדין דבר שאינו מתכוון.
- הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל.
- תלישת השיער של הבכור שהתירה המשנה היא רק ביד אך לא בכלי.
- מותר לכתחילה לתלוש את השיער של בכור כדי לראות אם יש בו מום.

דף כה עמוד ב

- שער בכור בעל מום שנשר - לדעת רבי יהודה: עקביא וחכמים נחלקו מה דינו במקרה שאחר כך שחט את הבכור, לדעת רבי יוסי: עקביא וחכמים נחלקו מה דינו במקרה שאחר כך מת הבכור (אך במקרה שאחר כך שחט את הבכור לדעת כולם מותר).
- לדעת ריש לקיש: מחלוקת עקביא וחכמים היא במקרה שהתירו מומחה קודם שנתלש הצמר, אך במקרה שנתלש הצמר קודם שהתירו מומחה לדעת כולם אסור בהנאה. (והגמרא מקשה משתי ברייתות על ריש לקיש, ומתרצת).
- "בעלי מומין אוסרין בכל שהוא (אם נתערב אחד מהן באלף תמימים כולן אוסרין למזבח) ורבי יוסי אומר יבקר" - לדעת רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: המחלוקת היא בשבדק את הבהמות ולא מצא את בעל המום ביניהם, ולדעת רבי אסי בשם רבי יוחנן: המחלוקת היא כשבדק ומצא.

דף כו

דף כו עמוד א

- הגמרא דוחה את האפשרות שדברי ריש לקיש (שאמר שמחלוקת עקביא וחכמים היא במקרה שהתירו מומחה קודם שנתלש הצמר, אך במקרה שנתלש הצמר קודם שהתירו מומחה לדעת כולם אסור בהנאה) שנויים במחלוקת תנאים.
- רב נחמן פוסק שהלכה כרבי יהודה (שמחלוקת עקביא וחכמים היא בשער בכור בעל מום שנשר ואחר כך שחט את הבכור). (ויש הוכחה לכך ממשנה במסכת עדויות ומהמשנה שבעמוד הקודם).
- צמר שנתלש מעולה תמימה ואחר כך נשחטה העולה - הגמרא מסתפקת האם הצמר מותר בהנאה או לא.
- במשנה בדף הקודם נאמר "צמר המדולדל בבכור את שנראה עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה עם הגיזה אסור" - ונחלקו האמוראים מתי זה נחשב ש"אינו נראה עם הגיזה".

דף כו עמוד ב

- המשנה בתחילת **פרק רביעי**, המתחיל בעמוד זה, עוסקת במשך הזמן המוטל על הבעלים לטרוח בגידולו של הבכור קודם נתינתו לכוהן.
- הגמרא מבררת את המקור לכך שזמן הטיפול המוטל בזמן הזה על הבעלים (קודם שייתנו אותו לכוהן) בבכור בהמה דקה הוא שלוששים יום ובבכור בהמה גסה הוא חמישים יום.
- אם הכוהן מבקש מהבעלים לתת לו את הבכור בתוך הזמן הנ"ל - לא יתן לו, כי כוהן זה נראה "ככוהן המסייע בבית הגרנות".

דף כז

דף כז עמוד א

- תרומת חוצה לארץ (שחיובה הוא רק מדרבנן) - אין בה איסור משום כוהן המסייע בבית הגרנות.
- תרומת חוצה לארץ שנתערבה בחולין - בטלה ברוב. (והגמרא מספרת על אמוראים שביטלו לכתחילה תרומת חוצה לארץ בחולין).
- תרומת חוצה לארץ - אוכל והולך (כשהוא עדיין טבל) ואחר כך מפריש (את התרומה).
- אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא למי שהטומאה יוצאה עליו מגופו, והאיסור הוא רק באכילה אך לא בנגיעה.

דף כז עמוד ב

- לדעת רב: טמא מת - טובל ואוכל תרומת חוצה לארץ (רש"י: ואינו צריך הערב שמש), ואין הלכה כמותו (תוס': ואפילו טבילה לא צריך).
- לדעת רב ששת: טמא שרץ - טובל ואוכל תרומת חוצה לארץ (רש"י: ואינו צריך הערב שמש), ואין הלכה כמותו.
- המקור לכך שמונים את שנת הבכור לפי שנה שלו מזמן שנולד (ולא לפי שנות העולם שמונים מתשרי) - לדעת רב: מהפסוק "לְפָנַי ה' אֱ-לֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה", לדעת רבי רב: נלמד מקודשים (מהפסוק "כָּבֵשׂ בּוֹ שְׁנָתוֹ").

דף כח

דף כח עמוד א

- למסקנת הגמרא: אם נפל בבכור מום בתוך שנתו - ניתן לקיימו רק עד סוף השנה, ואם נפל בו מום לאחר שנתו - ניתן לקיימו שלושים יום מיום שנולד המום.
- אם נפל בבכור מום חמישה עשר יום לפני סוף שנתו - ניתן לקיימו שלושים יום מיום שנולד בו המום (היינו: עד חמישה עשר יום לאחר שנתו). (ולא כמו הלישנא השנייה בדעת רבי אלעזר שסובר שנותנים לו שלושים יום לאחר שנתו).
- שחט את הבכור והראה למומחה את מומו רק לאחר השחיטה (כדי שיבדוק אם היה זה מום קבוע) - רבי יהודה מתיר לאוכלו (אם המומחה קבע שזה מום קבוע), ורבי מאיר אוסר, אך אם היה זה מום ב"דוקין שבעין" (ולא מומים שבגוף) גם רבי יהודה אוסר.

דף כח עמוד ב

- מומים ב"דוקין שבעין" - יש מהם שמשנתנים (מחמת צער המיתה) ויש מהם שאינם משנתנים.
- מי שאינו מומחה וראה את הבכור והתירו - הבכור ייקבר וישלם לכוהן (בבכור בהמה דקה ישלם רבע משוויו, ובבכור בהמה גסה ישלם חצי משוויו).
- במשנה נאמר שדיין שדן דין טעות, מה שעשה עשוי וישלם מביתו (והגמרא מעמידה דין זה אפילו לחכמים שלא מחייבים ב"דינא דגרמי"), אך אם היה דיין מומחה לבית דין פטור מלשלם.
- דיין שטעה בהוראתו בדין המפורש במשנה - חוזר ופטור מלשלם.

דף כט

דף כט עמוד א

- רק למומחה מותר ליטול שכר כדי לראות בכור ולבדוק אם נפל בו מום או לא - והגמרא מבארת מדוע מותר לו ליטול שכר בין אם נמצא הבכור בעל מום ובין אם נמצא תם.
- הגמרא מביאה את המקור לכך שאסור ליטול שכר כדי להורות דין וכדי ללמד תורה.
- אסור ליטול שכר על הזאה וקידוש (של מי פרה אדומה), אך מותר ליטול שכר על הבאה של האפר ועל מילוי המים.

דף כט עמוד ב

- השכר שמותר לדיין ליטול (וכן לשאר עושי המצוות המפורטים במשנה בעמוד א) זה שכר "כפועל בטל של אותה מלאכה".
- המשנה מפרטת מה מותר ומה אסור לקנות מהחשוד על הבכורות, והגמרא מפרטת את הטעם לכך.
- המשניות (והגמרא) מפרטות מה מותר ומה אסור לקנות מהחשוד על השביעית ומהחשוד על מכירת תרומה בתורת חולין.

איתא במסכת שבת (דף ל"א) על מאי דכתיב והיה אמונת עתך וגו' אמונת זה סדר זרעים וכו' חכמה זה סדר קדשים, הנה ראה ראינו שהכתוב מכנה את הסדר הזה בשם חכמה יען שיש בו רב חכמה מאד יותר משארי הסדרים.

(חפץ חיים, תורה אור, הקדמה)

דף ל

דף ל עמוד א

- הגמרא מבררת את הטעם לדיני המשנה: "החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות, החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית, החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות, ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה".
- הגמא מקשה מברייתא שמשתמע ממנה שמי שחשוד על הטהרות חשוד על השביעית, ומביאה שני תירוצים.
- רבי יהודה חולק על המשנה וסובר ש"חשוד על השביעית חשוד על המעשר". (כי במקומו שביעית היתה חמורה על האנשים).
- לפי הלישנא השניה בגמרא: רבי מאיר חולק על המשנה וסובר ש"חשוד על המעשר חשוד על השביעית". (לדעתו מי שחשוד לדבר אחד - חשוד לכל התורה כולה).

דף ל עמוד ב

- גר שקיבל עליו דברי תורה - אפילו נחשד לדבר אחד הרי הוא חשוד לכל התורה כולה והרי הוא כישראל מומר.
- הגמרא מביאה ברייתות ובהם פירוט של דינים שונים בנוגע למי שבא לקבל על עצמו "חבירות", וכן דינים נוספים הקשורים ל"חבר" ובני ביתו.
- מיום שחרב בית המקדש נהגו כוהנים סילסול בעצמם שאין מוסרים את הטהרות לכל אדם.

דף לא

דף לא עמוד א

- חבר / לוי / כוהן שחזרו בהם למעשיהם הרעים - לדעת רבי מאיר: אין מקבלים אותם שוב לעולם, לדעת רבי יהודה: יש מקרים בהם מקבלים אותם ויש מקרים בהם לא מקבלים אותם, לדעת רבי שמעון ורבי יהושע בן קרחה: תמיד מקבלים אותם.
- חבר ונעשה גבאי (ממונה למלך לגבות מס מישראל) ואחר כך פרש מן הגבאות - אין מקבלים אותו, אך חזרו לומר שכן מקבלים אותו.
- כוהן שיש ברשותו בכור אינו רשאי לראות את מומו (לבדו) כדי להתירו.
- המשנה הראשונה בפרק חמישי, המתחיל בעמוד זה, מבארת את ההבדל בין בכור ומעשר לאחר שנפל בהם מום לבין שאר הקורבנות לאחר שנפל בהם מום.

דף לא עמוד ב

- הגמרא מבארת את כוונת המשנה, שמאחר והתירו חכמים את הקורבנות שנפסלו שיהיו נמכרים ונשחטים באיטליז ונשקלים בליטרא (חוץ מבכור ומעשר), לכן הפודה יפדה יותר ביוקר וכך ההקדש ירוויח.
- כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר.
- אביי מבאר את הברייתא שמעשר בהמה של יתומים התירו חכמים שיהיו מוכרים אותו בהבלעה, ורבא מבאר את הברייתא שמעשר בהמה של יתומים העמידו חכמים על דין תורה והתירו למכור כדרכו.

דף לב

דף לב עמוד א

- הגמרא מבררת אם מותר למכור בשר מעשר בהמה על ידי הבלעת דמיו במחיר העצמות שבו.
- הגמרא מבררת באריכות את המקור לכך שאסור למכור מעשר בהמה.
- לדעת רב ורבי יוחנן ולדעת רבא: המקור לכך נלמד מחרמים.
- חרמים: כל זמן שהם בבית בעלים - הרי הם כהקדש לכל דבריהם, נתנם לכוהן - הרי הם כחולין לכל דבריהם.

דף לב עמוד ב

- לדעת רב אשי: המקור לכך שאסור למכור מעשר בהמה נלמד מהמילים "לא יגאל" שמשמעותן היא "לא ימכר". (והגמרא דנה ומבארת את דבריו).
- במשנה נאמר שלדעת בית הלל מותר להאכיל בכור בעל מום אפילו לעובד כוכבים, והגמרא מבארת שזו דעת בית הלל לפי רבי עקיבא. (ולדעת בית שמאי מותר להאכיל בכור בעל מום רק לכוהן, ולדעת בית הלל בברייתא מותר אף לישראל). (והגמרא מבררת את טעמיהם).

דף לג

דף לג עמוד א

- בכור בעל מום - לדעת בית שמאי: אסור באכילה לנדות, ולדעת בית הלל: מותר באכילה לנדות. (והגמרא מבררת את טעמיהם).
- בבביתא נאמר שהפשטת עור הבהמה כולו בשלמות דרך הרגליים כלפי הראש - אסורה ביום טוב, אסורה בבכור, אסורה בפסולי המוקדשים. (הגמרא מבררת מי שנה דינים אלו ומה הטעם).

דף לג עמוד ב

- במשנה ובבביתא מובאות דעות שונות אם והיכן מותר להקיז דם לריפוי בכור בהמה.
- הגמרא דוחה את ההצעה להשוות בין המחלוקת כאן לעניין הקזת דם בבכור בהמה לבין המחלוקת בחבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה לעניין שימורה מטומאה.
- הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב ובמסרס אחר מסרס שהוא חייב, לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום.

וגם במדרש איתא על הפסוק מצות ה' ברה מאירת עינים זה סדר קדשים על שם שהוא מאיר עינים בהלכה. ועוד איתא בבראשית רבה על הפסוק וירא א-להים את האור כי טוב זה ספר ויקרא שיש בו הלכות מרובות.

(חפץ חיים, תורה אור, הקדמה)

דף לד

דף לד עמוד א

- רבי אליעזר סובר שיש אם למסורת.
- "וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ אֶת מְשֻׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי" - מחלוקת רבי יהושע ורבי אליעזר בעניין שימור תרומה שנולד בה ספק טומאה היא האם תרומה זו נחשבת לתרומה ראויה (שמה יבוא אליה ויטהרנה) ונכללת במילה "לך" או לא.
- שמואל פוסק הלכה כרבי שמעון שבברייתא, שמותר אף לשחוט על מום שנעשה בכור בשעת הקזת הדם.

דף לד עמוד ב

- הגמרא מיישבת את הסתירה בדעת רבי אליעזר וחכמים בין המשנה בעמוד א לבין המשנה במסכת נגעים.
- רב פפא מסתפק בדעת רבי אליעזר (לגבי בהרת שקצצה במתכוון) מתי הוא נטהר מהנגע הראשון - מיד כשיוולד בו הנגע השני או רק לאחר שיטהר מהנגע השני.
- למסקנת הגמרא: הצורם אוזן בכור ומת - לא קנסו בנו אחריו (שלא יאכל מאותו בכור עולמית).

דף לה

דף לה עמוד א

- אם מישהו הטיל מום בבכור בכוונה כדי להתירו בשחיטה - אסור לשחוט את הבכור על אותו מום, ואם הטיל מום שלא בכוונה כדי להתירו - מותר.
- בעט בבכור שרדף אחריו, ועשה בו מום - הרי זה שוחטים עליו (וישנה מחלוקת אם דין זה הוא גם אם בעט בו לאחר שהסתיימה הרדיפה).
- מותר להטיל מום בבכור קודם שייצא לאוויר העולם.
- לדעת רבי מאיר: החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו.

דף לה עמוד ב

- הגמרא מביאה (מסוף עמוד א) מחלוקת אמוראים בביאור המשנה (שבסוף עמוד א) ודנה בהם.
- בכור הנמצא בבית כוהן ונפל בו מום - לדעת רבי יהושע בן קפוסאי: צריך שני אנשים מן השוק שיעידו שהמום נפל מעצמו, לדעת רשב"ג: אפילו בנו ובתו של הכוהן נאמנים להעיד על כך, לדעת רבי יוסי: בני ביתו לא נאמנים, אך אחד מהשוק בלבד נאמן.
- ספק בכור שנולד בבית ישראל (ודינו הוא שהישראל אוכלו כאשר הוא בעל מום) - לדעת רב קטינא: צריך שנים מן השוק להעיד עליו שנפל המום מעצמו, ולדעת רב נחמן: הבעלים יכולים להעיד עליו.
- הגמרא מכריעה להלכה כדעת רשב"ג, ומכריעה להלכה שאשתו לא יכולה להעיד על כך כי "אשתו כגופו".

דף לו

דף לו עמוד א

- עד מפי עד בעדות בכור (להעיד שלא הטיל בו מום זה בכוונה) - האמוראים חולקים אם מותר או אסור, והגמרא מכריעה שמותר.
- לא היו מוחזקים בטלה מסוים שהוא בכור, ובא כוהן אחד ואמר שהוא בכור ושהמום שבו לא הוטל בכוונה - נאמן. (והטעם: שהפה שאסר הוא הפה שהתיר).
- לדעת רבי יהושע: רק כוהנים עמי הארץ חשודים בהטלת מום בכוונה, ולדעת רבן גמליאל: גם כוהנים תלמידי חכמים.
- לדעת רב יהודה בשם רב: נאמן הכוהן לומר 'בכור זה נתן לי ישראל כשכבר היה בו מום'. (והטעם: כל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי).

דף לו עמוד ב

- לדעת רב ירמיה בר אבא: נאמן ישראל לומר 'בכור זה אני נתתי אותו לכוהן כשכבר היה בו מום' (ונאמן אף אם מדובר שהיה הבכור טלה קטן כשמסרו לכוהן והגדיל אחר כך), אך הכוהן לא נאמן לטעון זאת (וחולק על רב יהודה בשם רב).
- אין רואים בכור של ישראל אלא אם בא כוהן עמו לחכם.
- הכל נאמנים על מומי מעשר בהמה, להעיד שנפל בו מום מאליו, ואפילו הבעלים (והטעם: שאם היה רוצה שיהיה בו מום היה מטיל מום בכל עדרו בהיתר ואחר כך מעשרם).
- התרת בכור בחוצה לארץ (בבכור שנפל בו מום מובהק) - נעשה על פי שלושה בני הכנסת, ולא חייבים מומחה.
- לדעת רב חייא בר עמרם: שלושה מתירים את הבכור במקום שאין מומחה, שלושה מתירים את הנדר במקום שאין חכם.

דף לז

דף לז עמוד א

- רב מכריע להלכה שאין הלכה כרבי יוסי הסובר שניתן לשחוט בכור רק אם יש מומחה שמתיר אותו (אלא הלכה כת"ק שבמומים מובהקים ניתן להסתמך גם על שלושה בני הכנסת).
- רבי שמעון בן אלעזר (בברייתא) חולק על דעת ת"ק וסובר שלא בכל הדברים האסורים שנמכרו צריך להחזיר ללוקח את כל הדמים אלא רק בדברים שהנפש מואסת בהם.
- **פרק שישי**, המתחיל בעמוד זה, מפרט מומים ששוחטים עליהם את הבכור.

דף לז עמוד ב

- הגמרא מבררת (מסוף העמוד הקודם) את המקור בתורה לסוג המומים שעליהם שוחטים את הבכור.
- שיעור נקב האוזן הנחשב למום - לדעת ת"ק: מלא כרשינה, לדעת רבי יוסי ברבי יהודה: כעדשה. (וקרובים דבריהם להיות שווים). (אך כבר משיעור נקב של מחט נפסל מלהקריב אותו על גבי מזבח).
- שיעור היובש של האוזן הנחשב למום - לדעת ת"ק: שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם, לדעת רבי יוסי בן המשולם: כדי שתהא נפרכת.
- הגמרא מבררת מהו שיעור "כרשינה".

דף לח

דף לח עמוד א

- חזקיה אבי עקש העיד ש"כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחורים לחליקה" - והגמרא מבררת מה כוונתו.
- כלי שנטמא אחוריו במשקין - אחוריו טמאין אבל תוכו אגנו אזנו וידיו טהורין, נטמא תוכו - כולו טמא.
- כלי ראוי לקבל טומאה רק אם הוא "מיטלטל מלא וריקן" (היינו: שיש לו בית קיבול), אלא אם הוא ראוי לשמש כמדרס.
- המשנה מפרטת סוגי מומים שבעין.

דף לח עמוד ב

- אין מומים בחלק הלבן של העין.
- "חלזון" זה מום קבוע לשחוט עליו, וזהו "נחש" שאמרו חכמים.
- אף על פי שאמרו 'אין אדם רואה מומים לעצמו', אבל מורה הוא הלכה לתלמידים ותלמידים מורים לו.
- **כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא: אם קודם מעשה אמרה - שומעים לו, ואם לאו - אין שומעים לו.**
- רבי יוסי חולק על רבי מאיר וסובר ש"שחור ונכנס בלבן אינו מום".
- המשנה מפרטת מומים נוספים שיש בעין ("חורוור והמים הקבועין"), והמשנה שאמרה שחורוור קבוע הוא מום רק אם שהה בעין שמונים יום היא כדעת רבי יהודה (ולא כדעת רבי מאיר הסובר שהוא מום אם שהה בעין ארבעים יום).

דף לט

דף לט עמוד א

- כאשר הבדיקה קובעת שהמים הקבועים הם מום - פנחס אחיו של מר שמאל מסתפק אם המום נחשב מום למפרע או רק מכאן והלאה.
- המשניות מפרטות מומים בבהמה המצויים בחוטם, בשפת הפה, ובחלל הפה.
- בהמה שחסר לה אבר פנימי - רב אחדבוי בר אמי מסתפק אם נחשבת לבעלת מום ונפסלת להקרבה.

דף לט עמוד ב

- הגמרא מציעה (גם בעמוד הקודם וגם בעמוד זה) שישנה מחלוקת תנאים בנוגע לספק של רב אחדבוי בר אמי, ודוחה הצעה זו.
- המשנה מפרטת מומים שבערוות הבהמה ובזנבה.
- הגמרא מביאה ברייתא שנאמר בה: "אצבע שאמרו - אחד מארבעה בטפח של כל אדם" - והגמרא (עד תחילת העמוד הבא) מביאה שלוש דעות בנוגע לאיזה נושא נאמרה ברייתא זו.

דף מ

דף מ עמוד א

- במשניות ובגמרא בדף זה מפורטים מומים נוספים באזורים שונים בגוף הבהמה.
- בתגובה למום שהתיר רבי עקיבא ואסר רבי יוחנן בן נורי, אמר לו רבי עקיבא: "עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל", והשיב לו רבי יוחנן בן נורי: "עד מתי אתה מאכיל ישראל קדשים בחוץ".
- בהמה שיש לה יד נוספת או שחסרה לה יד - הרי זה מום, ובהמה שיש לה רגל נוספת או שחסרה לה רגל - הרי זו נחשבת גם לטריפה.

דף מ עמוד ב

- אין כוהן כשר לעבודה אלא אם אין בו שינוי ממראה שאר בני אדם.
- הגמרא מבררת באריכות באיזה מקרה יבלת נחשבת למום.

ומה נאוו התלמידי חכמים שעוסקים בש"ס בסדר
קדשים כי זוכה לדברים הרבה.

(החיד"א, ככר לאדון)

דף מא

דף מא עמוד א

- המשנה מפרטת סוגים של מומים, שמצד אחד פוסלים את הקורבן להקריבו במקדש, אך מצד שני גם לא נחשבים כמומים גמורים להתיר לשחוט עליהם מחוץ למקדש.
- יש שלושה סוגי גרב: יבש מבפנים ומבחוץ, יבש מבפנים ולח מבחוץ - מום גמור, לח מבחוץ ומבפנים - לא נחשב מום גמור (ודינו כמפורט לעיל).
- הגמרא מבררת את המקור לדיני המשנה (שזקן חולה ומזהם ושנעבדה בו עבירה ושהמית אדם - פסולים להקרבה בבית המקדש).
- הגמרא מבררת מדוע לדעת ת"ק לא שוחטים בכור טומטום ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה.

דף מא עמוד ב

- הגמרא מסתפקת בדעתו של רבי ישמעאל (שאמר במשנה בעמוד א, שמותר לשחוט בכור אנדרוגינוס בחוץ, כי "אין לך מום גדול מזה") - האם פשוט לו שאנדרוגינוס הוא זכר או שאף הוא מסתפק אם הוא זכר או נקבה.
- לדעת רב חסדא: כולם סוברים שטומטום הוא ספק זכר ספק נקבה (ורק לגבי אנדרוגינוס סוברים חכמים שהוא ברייה בפני עצמה).

דף מב

דף מב עמוד א

- הגמרא מקשה על רב חסדא (הסובר שלדעת כולם טומטום נחשב ספק זכר ספק נקבה) שבע קושיות מברייתות, ומתרת (והתירוץ לכל הקושיות הוא שיש למחוק את המילה "טומטום" מהברייתות הללו).
- הגמרא מקשה ומציעה שדעת רב חסדא שנויה במחלוקת תנאים (ודוחה זאת בעמוד הבא).

דף מב עמוד ב

- רבי אלעזר הורה שבכור טומטום שמטיל מים במקום נקבות הרי הוא נחשב לנקבה ולא קדוש בקדושת בכורה.
- רבי יוחנן חולק על רב חסדא וסובר שלדעת חכמים שבסוף המשנה (שבדף הקודם) טומטום הוא ברייה בפני עצמה.
- למסקנת הגמרא: כולם סוברים "הואיל ואשתני אשתני" (=שמא כיוון שהשתנה להיות טומטום השתנה גם להיות סריס חמה).

הלימוד בסדר קדשים עמוק עמוק מי ימצאנו.

(מהרש"ם בהסכמה לספר ליקוטי הלכות)

דף מג

דף מג עמוד א

- פרק שביעי, המתחיל בעמוד זה, עוסק במומים הפוסלים כוהן מלעבוד בבית המקדש.
- באמצעות גזירה שוה (מופנה) של המילה "גָּרַב" לומדים ש"יִבְלֶת" נחשבת למום הפוסל כוהן ו"דֵק... תִּבְלֶל" נחשב למום הפוסל בכור בהמה.
- הגמרא מבררת מדוע התורה היתה צריכה לכתוב פסולי מומים שלוש פעמים (בכוהנים, בקודשים, בבכור).
- הגמרא מביאה את המקור לכך שכהן שצורתו משונה (אף שאין בו מום של ממש) נפסל לעבודה.

דף מג עמוד ב

- כוהן בעל מום גמור שעבד במקדש - מחלל עבודתו, כוהן שנפסל משום שאין שווה בזרעו של אהרן ועבד במקדש - עובר בעשה, וכוהן שנפסל רק משום שמאוס לראותו - אינו עובר בעשה.
- הגמרא מבארת את המומים המוזכרים במשנה שבעמוד הקודם (הכילון והלפתן והמקבן ושראשו שקוט וסקיפת).
- רבי יהודה וחכמים נחלקו אם כוהן בעל חטוטרת שאין בה עצם כשר או פסול לעבודה, אך אם יש בה עצם לדעת כולם הוא פסול.
- קרחנין, ננסיין, זבלגנין - רבי יוחנן פוסק להלכה כמשנה (שבעמוד הקודם) שהם פסולים משום שאין הם שווים בזרעו של אהרן, ולא כדעה המובאת בברייתא (דעת רבי יהודה) שהם פסולים משום מראית העין.
- במשניות ובגמרא מבואר מה הוא "גיבן" ומה הוא "חרום".

דף מד

דף מד עמוד א

- הגמרא מביאה את המקורות מהתורה לסוגי מומי העיניים, וכן מכרסת מומים שונים שבעיניים.
- משה רבינו עשר אמות היה (החישוב הוא לא באמה של משה, כי אם כן אז הוא בעל מום, אלא באמה של קרשים).
- עז שאין לה קרניים ורחל שיש לה קרניים - כשרים להקרבה על גבי המזבח.

דף מד עמוד ב

- מותר להשתין מים בפני רבים (שמא ימתין ויסתכן), אך אין שותים מים בפני רבים (כי דרך תלמיד חכם להיות צנוע באכילה ושתיה).
- שני נקבים יש בו באדם, אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע, ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום, בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר.
- לא ישתין אדם מים לא על כלי חרס ולא על מקום קשה.
- עמוד החוזר - מביא אדם לידי הדרוקן, סילון החוזר - מביא אדם לידי ירקון.
- ארבעה תנאים נחלקו בביאור המום "מרוח אשך", ובגמרא מבואר טעמיהם.

דף מה

דף מה עמוד א

- במשנה ובגמרא מפורטים סוגים של מומים שבידיו וברגליו של כוהן, והמקורות לכך.
- הגמרא מבארת מתי פוסל חיתוך אצבע יתירה.
- עצמות המת שהן "רוב מניינו" – מטמאות באוהל (והיינו: 125 עצמות, גם אם לאדם מסוים יש יותר או פחות מ-248 עצמות).
- לאשה יש 252 עצמות, ולדעת רבי עקיבא: 253 עצמות – והעצמות היתירות שבאשה לא מטמאות באוהל.

דף מה עמוד ב

- רבי יצחק מבאר את המקור למחלוקת רבי יהודה וחכמים שבמשנה שבעמוד הקודם (שנחלקו אם כוהן שיש לו שש אצבעות בכל יד ורגל כשר או פסול).
- איטר בין ביד בין ברגל – פסול, השולט בשתי ידיו – רבי פוסל, וחכמים מכשירין.
- הקב"ה משתבח בבעלי קומה.
- גבוה לא ישא גבוהית – שמא יצא מהן תורן, ננס לא ישא ננסת – שמא יצא מהם אצבעי, לבן לא ישא לבנה – שמא יצא מהם בוהק (=לבן ביותר), שחור לא ישא שחורה – שמא יצא מהן טפוח (=שחור כקדירה).
- "אותו ואת בנו" – לדעת ת"ק: נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים, לדעת חנניה: נוהג בזכרים ובנקבות.
- כוהן שנשא אשה האסורה עליו – נודר שלא יהנה ממנה, ורשאי לעבוד במקדש, ואחר כך יורד מעבודתו ומגרש אותה (ולא חייב לגרשה קודם עבודתו), והגמרא מבארת מדוע לא חוששים שיתיר את הנדר.

דך מו

דך מו עמוד א

- אפילו מי שסובר שנדר שהודר ברבים יש לו הפרה, מודה הוא שנדר על דעת רבים אין לו הפרה, אלא אם בא להתירו לצורך דבר מצוה.
- **פרק שמיני**, המתחיל בעמוד זה, עוסק בדיני בכור אדם.
- המשנה מפרטת מקרים בהם הוולד הוא בכור לנחלה אך לא לכוהן, ומקרים בהם הוולד הוא בכור לכוהן אך לא לנחלה.

דך מו עמוד ב

- לדעת שמואל: נפל שלא כלו לו חודשיו, והוציא את ראשו מרחם אמו כשהוא חי והחזיר את ראשו, אין יציאתו זו נחשבת לידה לעניין פדיון הבן - והגמרא מקשה על שמואל מהמשנה שבעמוד הקודם ודוחה את דבריו.
- אם יצאה רק פדחתו של העובר - לדעת ריש לקיש: זה לא נחשב ללידה לעניין נחלה (=הוולד לא נחשב לבכור ליטול פי שניים בנכסי אביו), ולדעת רבי יוחנן: כן נחשב ללידה. (והגמרא מקשה משלוש ברייתות על רבי יוחנן, ומתרצת).
- גיורת שיצאה פדחת ולדה בהיותה נוכרית ואחר כך נתגיירה - אין נותנים לה ימי טומאה וימי טהרה ואינה מביאה קורבן לידה.

דך מז

דך מז עמוד א

- גוי שהיו לו בנים ואחר כך התגייר ונולדו לו עוד בנים - לדעת רבי יוחנן: אין אחד מבניו (שנולדו לו אחרי שהתגייר) יורש פי שניים, ולדעת רבי שמעון בן לקיש: הבן שנולד ראשון לאחר שהתגייר יורש פי שניים.
- גוי שהיו לו בנים ואחר כך התגייר - לדעת רבי יוחנן: קיים בבנים אלו מצוות פריה ורביה, ולדעת רבי שמעון לקיש: לא קיים.
- לדעת רב אדא בר אהבה: לוויה שילדה בן בכור - פטור מפדיון הבן (רב פפא מבאר שמדובר שהתעברה מגוי, ורבא מבאר שמדובר שהתעברה מישראל).

דך מז עמוד ב

- כוהן שמת בתוך שלושים יום מלידת בנו החלל - לדעת רב חסדא: הבן חייב לפדות את עצמו, לדעת רבה בר רב הונא: לא חייב. (ואם מת האב לאחר שעברו שלושים יום מלידת הבן החלל - לדעת כולם הבן לא חייב).
- אלמנה שנישאת בתוך שלושה חודשים מפטירת בעלה הראשון וילדה בן - בן זה לא יורש כלל לא עם יורשי הבעל הראשון ולא עם יורשי הבעל השני, והבן שנולד אחריו לא יורש פי שניים כדין בכור.
- המשנה מבארת מתי דין הוולד כדין בכור לנחלה ולכוהן, ומתי אינו נחשב כלל בכור.

דף מח

דף מח עמוד א

- במשנה מובאת מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה בנוגע לאשה שילדה שני זכרים ומת האב וחילקו ביניהם את הירושה (לדעת רבי מאיר: פטורים לתת את פדיון הבן, לדעת רבי יהודה: חייבים) - והגמרא מבררת באריכות (עד אמצע העמוד הבא) במה נחלקו.
- המלוה את חברו על ידי ערב - לא יתבע מן הערב תחילה.
- לדעת רב אסי: האחים שחלקו בניהם את ירושת אביהם - על מחצה מהירושה דינם כירשמים ועל מחצה מהירושה דינם כלקוחות.

דף מח עמוד ב

- לדעת רב כפא: מלוה על כה - גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות.
- המשנה מביאה כמה מקרים (של שתי נשים של אדם אחד ושל שתי נשים של שני בני אדם שילדו) בהם יש ספק מי הוא הבכור, ומבארת את הדין בכל מקרה.

לימוד סדר הקדשים חיובו גדול עלינו מאד, שכל המצות המרובות שתלוין בהן הן לכהנים והן לישראלים אי אפשר לנו לקיימן רק ע"י הלימוד, ולימוד הזה עולה ללימוד ומעשה ביחד.

(חפץ חיים, מאמר תורה אור, ד)

דך מט

דך מט עמוד א

- לא כותבים הרשאה על גביית מטלטלים אם הנתבע כופר בחובו.
- מת הבן הבכור ביום שלושים ללידתו - לדעת חכמים: דינו כמת ביום שלפניו (ולכן פטור מפדיון הבן). לדעת רבי עקיבא: ספק (ולכן אם נתן כבר את הפדיון אז לא יטול בחזרה), והגמרא מבררת את המקור לשיטתם של חכמים ורבי עקיבא.
- אם מת וולד ביום שלושים ללידתו (או לפני כן) - הכל מודים שאין אבלות חלה על אביו.
- נתן מעות לפדיון בנו בתוך שלושים יום על מנת שיחול הפדיון לאחר שלושים יום ונתעכלו המעות לפני כן (=אבדו מן העולם) - לדעת רב: בנו פדוי, לדעת שמואל: אין בנו פדוי.

דך מט עמוד ב

- הגמרא מקשה משתי המשניות שבעמוד א על שמואל, ומתרצת, ומכריעה להלכה כדעת שמואל (למרות שבדרך כלל במחלוקת רב ושמואל הלכה כרב בענייני איסורים).
- בכור שלא פדאו אביו ונולד לו בן בכור - אם יש לו רק חמישה סלעים: הוא קודם לבנו, וכודה את עצמו. אם יש לו חמישה סלעים משועבדים וחמישה סלעים בני חורין: לדעת רבי יהודה פודה את עצמו מהמשועבדים ואת בנו מבני החורין, לדעת חכמים פודה את עצמו בלבד.
- ערכם של חמישה סלעים של פדיון הבן נקבע במנה צורי, והאמוראים חולקים מהו שוויו.

דף נ

דף נ עמוד א

- ערכו של סלע של תורה הוא שלושה דינרים ושליש דינר, ולאחר שהוסיפו על המידות ערכו הוא ארבעה דינרים.
- כל כסף האמור בתורה סתם - סלע, כל כסף האמור בנביאים - ליטרין, כל כסף האמור בכתובים (וכן הכסף המוזכר בעפרון) - קינטרין.
- בקשו לגנוז "דינרא הדריינא טירייאנא שייאכא" מפני טבעה של ירושלים, עד שמצאו לה מקרא מן התורה שהוא מותר, שנאמר: "וּבְאוּ בָּהּ פְּרִיצִים וְחָלְלוּהָ".

דף נ עמוד ב

- הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה - מחולל.
- למסקנה, דעת רב אסי היא: כל כסף קצוב האמור בתורה - כסף צורי, ושל דבריהם - כסף מדינה.
- תחילת דברי רב אסי מופיעים במשנה, והחידוש בדבריו הוא סיום דבריו שלא נאמרו במשנה: "ושל דבריהם כסף מדינה".

דף נא

דף נא עמוד א

- מחצית השקל, פדיון מעשר שני, רכישת עולת ראה - אין נעשים אלא בכסף ולא בשוה כסף.
- לדעת חכמים שבמשנה: לא פודים בכור אדם בעבדים בשטרות ובקרקעות (והגמרא מבארת שהם לומדים זאת בכלל ופרט וכלל), ולדעת רבי: לא פודים בשטרות (לומד זאת בריבוי מיעוט וריבוי).
- כשהפרט כתוב אחרי שני הכללים - לדעת רבי (הסובר כתנא דבי רבי ישמעאל): יש לדרוש זאת בריבוי מיעוט וריבוי, ולדעת חכמים (הסוברים כפי שאומרים חכמי ארץ ישראל): גם את זה דורשים בכלל ופרט וכלל.

דף נא עמוד ב

- גם הקדשות לא נפדים בעבדים בשטרות ובקרקעות.
- כתב לכוהן שהוא חייב לו חמישה סלעים - הגמרא מכריעה להלכה שאין בנו פדוי בכך (אף אם פרע את דמיו).
- נטל הכוהן את כסף הפדיון ואחר כך החזיר זאת לאב - יצא (וזה בתנאי שהאב נתן את הכסף בנתינה גמורה).
- מת הבן לאחר שמלאו לו שלושים יום ועדיין לא נתן האב את דמי הפדיון - ייתן. (לדעת ריש לקיש: המקור לכך הוא מגזירה שוה מערכין, ולדעת רבי יונתן: המקור לכך הוא מעולת ראה).

דף נב

דף נב עמוד א

- הגמרא מביאה את המקורות לדיני המשנה שבעמוד הקודם (שבכור אינו נוטל פי שניים בנכסי האם, ואינו נוטל בשבת, ואינו נוטל בראוי כבמוחזק).
- בעל חוב גובה את השבח, אך אשה לא גובה את כתובתה מהשבח.
- שבח ששבחו הנכסים בין היבום לחלוקה של הנכסים בין האחים - לדעת אביי: היבם נוטל את חלק אחיו, לדעת רבא: היבם לא נוטל את חלק אחיו. (אך לדעת כולם: שבח שהשביחו הנכסים בין מיתת האב ליבום - היבם לא נוטל בזה את חלק אחיו).

דף נב עמוד ב

- לדעת רבי מאיר: הבכורה והיורש את אשתו והמייבם את אשת אחיו והמתנה, לא חוזרים ביובל, לדעת חכמים: המתנה חוזרת ביובל, לדעת רבי אלעזר: כולם חוזרים ביובל - והגמרא מבארת את טעמיהם.
- לדעת רבי יוחנן: האחים שחלקו ביניהם את ירושת אביהם - לקוחות הם ומחזירים זה לזה ביובל.
- רבי יוחנן בן ברוקה סובר שהבעל יורש את אשתו מדין תורה, אך אם הורישה לו בית קברות שקבורים בו בני משפחתה, אז משום פגם משפחה יחזיר להם את בית הקברות ויטול דמים.

דף נג

דף נג עמוד א

- **פרק תשיעי**, המתחיל בתחילת עמוד זה, עוסק בדיני מעשר בהמה.
- לדעת רבי עקיבא: לא מקריבים במקדש מעשר בהמה שהופרש בחו"ל.
- במשנה נאמר שמעשר בהמה נוהג בחו"ל - והגמרא מבארת שניתן לומר שהמשנה היא כדעת רבי עקיבא, והכוונה של המשנה היא שבחו"ל יש חיוב להפריש מעשר בהמה (אף שלא מקריבים אותו).
- הסיבה שאין מפרישים מעשר בהמה בזמן הזה הוא מחשש תקלה.

דף נג עמוד ב

- לא תיקנו שבזמן הזה בעל הבהמה יטיל מום בכל הבהמות שבעדרו, כדי שלא תקדש אף אחת מהן לקורבן מעשר בהמה וכך לא יבוא לידי תקלה, כי מהרה ייבנה בית המקדש ויהיה צורך בבהמות ללא מום להקרבה.
- המשנה בעמוד הקודם, שאמרה שאין חיוב הפרשת מעשר בהמה מבהמות של קודשים, עסקה בקודשים קלים וחידשה דין זה לדעת רבי יוסי הגלילי הסובר שקודשים קלים ממון בעלים הם.
- בבבביתא ובגמרא מבואר המקור לכך שחדש וישן לא מתעשרים מזה על זה, והמקור לכך שכבשים ועיזים כן מתעשרים מזה על זה.

דף נד

דף נד עמוד א

- הגמרא (מסוף העמוד הקודם) מבררת את המקור לכך שאין תורמים מעשר דגן ממין על שאינו מינו.
- כל חיוב שתיקנו חכמים, תיקונו כעין החיוב מהתורה, ולכן גם בשני מינים שאינם דגן תירוש ויצהר אי אפשר לעשר מזה על זה.

דף נד עמוד ב

- הגמרא מביאה את המקור לכך שאי אפשר לעשר מעשר בהמה מבקר על צאן ומצאן על בקר, ואת המקור לכך שכבשים ועיזים מתעשרים מזה על זה.
- הגמרא מבררת מדוע לא לומדים מהפסוק "וְכָל חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן" שכל מיני דגן יתעשרו מזה על זה.
- מניין הבהמות שצריך שתהיינה לאדם בצדדים ובאמצע (במרחק שש עשרה מיל) כדי שתצטרפנה יחד לחיוב מעשר בהמה - לדעת רב: חמש מכאן וחמש מכאן וחמש באמצע, לדעת שמואל: אפילו חמש מכאן וחמש מכאן ואחת באמצע.

והנה ידוע דקדושה גדולה היא לעסוק בתורה בסדר קדשים, ואפי"ה מצינו שלא עסקו כמה מחכמי הש"ס במתיבתיהו אלא בארבעה מתניתא (עיין בבא מציעא קי"ד ע"ב) דלעסוק בסדר קדשים צריך יותר טהרה ופרישות והוא כבוד עלינ.

(חתם סופר פרשת ויצא)

דף נה

דף נה עמוד א

- הטעם שרבי מאיר סובר שהירדן מפסיק למעשר בהמה - לדעת רבי אמי: משום שאין יכולים לילך זו אצל זו (והגמרא מקשה על דבריו), לדעת רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: כי הכתוב עשאו גבול בפני עצמו.
- אין ירדן (שאמר רבי מאיר בנוגע למעשר בהמה) אלא מבית ירחו ולמטה.
- לדעת רבי יוחנן: למה נקרא שמו "ירדן"? שיורד מדן.
- עיקרו של הירדן הוא ממערת כמייס.
- כבד שנימוח מטמא ברביעית.
- הנודר ממים הבאים מנהר פרת - אסור בכל מימות שבעולם.

דף נה עמוד ב

- לדעת רבי מאיר: השם של נהר פרת הוא "יובל", ולמה נקרא שמו "פרת"? שמימיו פרים ורבים.
- לדעת שמואל: הנהר מתברך ממקום נביעתו יותר ממה שהגשמים מוסיפים עליו.
- לדעת רב (החולק על שמואל): כשיורד גשם בארץ ישראל, נהר פרת הוא העד הגדול על כך בבבל (כי נהר פרת יורד מארץ ישראל לבבל).

דף נו

דף נו עמוד א

- הגמרא מבררת את המקור לדין המשנה (שבסוף העמוד הקודם) שהקונה או מקבל במתנה בהמות פטור ממעשר בהמה.
- קנה עשרה עוברים של בהמות במעי אמן - כולם מתחייבים במעשר בהמה.
- בברייתא מבואר באיזה אופן בהמת אתנן זונה חייבת במעשר, והגמרא דנה בכך.

דף נו עמוד ב

- זונה נוכרית - אתננה אסור בהקרבה, וכוהן הבא עליה אינו לוקה משום "ולא יחלל זרעו"; זונה ישראלית - אתננה מותר, וכוהן הבא עליה לוקה משום "ולא יחלל זרעו".
- בברייתא ובגמרא מבואר המקור לדין המשנה ששותפים פטורים ממעשר בהמה ויורשים חייבים במעשר בהמה.
- יורשים שחלקו בבהמות שירשו מאביהם, אך לא חלקו בכספים שירשו מאביהם - פטורים מהוספת הקלבון למחצית השקל (למרות שחלקו בבהמה).
- אם חלקו את הירושה לפי מספר הגדיים והתיישים שהיו בה ("גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים") וחזרו והשתתפו - לדעת רב ענן: אין דינם כשותפים וחייבים במעשר בהמה, ולדעת רב נחמן: דינם כשותפים ופטורים ממעשר בהמה.
- אם חלקו את הירושה "תשעה כנגד תשעה ועשרה כנגד עשרה" וחזרו והשתתפו - לדעת רבי אלעזר: אין דינם כשותפים וחייבים במעשר בהמה, ולדעת רבי יוחנן: דינם כשותפים ופטורים ממעשר בהמה.

דף נז

דף נז עמוד א

- לדעת רבי יוחנן: האחים שחלקו את ירושת אביהם - הם נחשבים כלקוחות, ולכן הם מחזירים את הקרקעות זה לזה ביוכל, ומחלקים שוב את הקרקעות ביניהם.
- הגמרא מביאה ברייתא ובה המקור לדין המשנה שכלאיים וטרפה יוצא דופן ומחוסר זמן והיתום פטורים ממעשר בהמה.
- בברייתא נאמר (ומבארת הגמרא שכך גם המשנה סוברת, ומבררת הגמרא את הטעם לכך): הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוגינוס - חייבים במעשר בהמה, ורבי שמעון חולק לגבי טומטום ואנדרוגינוס.
- כל מקום שנאמר בתורה לשון של "השחתה" אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה.
- הגמרא מביאה ברייתא ובה מחלוקת תנאים אלו בהמות פטורות ממעשר בהמה (והגמרא מבררת את הטעם לכך).

דף נז עמוד ב

- הגמרא מביאה כמה עדויות (על תופעות מוזרות) שהעיד רבי ישמעאל בן סתריאל, ומהעדות הראשונה מתברר טעמו של רבי יהושע שאמר במשנה שבעמוד הקודם: "אפילו נשחטה אמה והשלח קיים אין זה יתום".
- במשנה מובאות שלוש דעות מה הם שלושת הזמנים שתיקנו חכמים להפריש בהם מעשר בהמה.
- התנאים נחלקו מתי הוא ראש השנה למעשר בהמה (אחד בתשרי או אחד באלול או ספק מה מבין שניהם).

דף נח

דף נח עמוד א

- הגמרא מבארת את הטעמים לדעות התנאים שבמשנה (שבעמוד הקודם) בנוגע לזמני הגורן.
- אי אפשר לעשר בהמה ביום טוב כי אסור לצבוע ביום טוב, ואת הבהמה העשירית צובעים בצבע אדום כדי לסמן שחלה עליו קדושת מעשר.
- בן עזאי אומר: כל חכמי ישראל דומים עלי כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה (=רבי עקיבא, רש"י).
- לדעת בן עזאי: נולדו לו חמש בהמות באב וחמש בהמות באלול - אין מצטרפים, חמש בהמות באלול וחמש בהמות בתשרי - אין מצטרפים, חמש בהמות בתשרי וחמש בהמות באב - מצטרפים.

דף נח עמוד ב

- רבא מבאר שלדעת בן עזאי אם נולדו לו חמש בהמות באב וחמש בהמות באלול וחמש בהמות בתשרי כונסן לדיר להתעשר ונוטל אחד מן האלולין והשאר פטורין, ולא חוששים שמא ייטול מאלו שנולדו באב או בתשרי.
- "כל אֶשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט" - צריך שהבהמה תעבור בעצמה ולא שיעבירוה אחרים.
- מצוה למנות את כל הבהמות בשבת, אך אם לא מנאם בשבת או שמנאם רבוצים או עומדים - מועיל המניין וחל המעשר.
- אך אם לא קרא את שמו של העשירי "עשירי" - חלה עליו קדושת מעשר.
- הגמרא מבארת את טעמו של רבי יוסי ברבי יהודה (החולק על ת"ק בברייתא) הסובר שאף בנוטל בהמות בלי למנות אותן ומפריש מהן למעשר חלה קדושת מעשר על הבהמה שהפריש.

דף נט

דף נט עמוד א

- לדעת רבא: אם יצאו מהדיר תשע בהמות ומנה אותן - חלה על העשירי קדושת מעשר אף אם עדיין לא יצא מהדיר ולא מנאו. (והגמרא מבררת את המקור לדעתו).
- קרא לתשיעי "עשירי" ויצא העשירי ולא אמר דבר - התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר.
- קרא לתשיעי "עשירי" ומת עשירי בדיר - תשיעי נאכל במומו וכולם פטורים.
- קרא לתשיעי "עשירי" ונשתייר העשירי בדיר - לדעת ברייתא אחת: התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר, לדעת ברייתא שנייה (רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון): התשיעי חולין.

דף נט עמוד ב

- לדעת רבא: מניין הראוי פוטר (=היו לו עשרה טלאים בדיר, ויצאו מקצתם בפתח ומנאם, ומת אחד מהנשארים בדיר או שיצא בפתח אחר - אלו שכבר מנה פטורים מלחזור ולהתעשר). (והגמרא מבררת את המקור לדעתו ומביאה ברייתא כמותו).
- לדעת רבא: לא רק ודאי מניין הראוי פוטר אלא גם ספק מניין הראוי פוטר.

דף ס עמוד א

- היו לו 15 טלאים - כונסם לדיר ומוציא 10 ונוטל מהם אחד, והשאר מצטרפים לגורן אחר.
- היו לו 19 טלאים ובדיר היו שני פתחים ויצאו 9 בפתח זה ו-9 בפתח זה - האחרון שנשאר פוטר את כולם והוא עצמו קדוש.
- אם יצאו הטלאים מהדיר בזוגות, ומנה כל זוג כאחד - לדעת רב מארי בביאור דברי רבי יוחנן: למניין שלו הוא קדוש, לדעת רב כהנא בביאור דברי רבי יוחנן: למניין בהמות הוא קדוש.

דף ס עמוד ב

- בברייתא מובא המקור לדין המשנה: "קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין", והגמרא מביאה שרבי אלעזר ב"ר שמעון חולק וסובר ש"לעולם אין אחד עשר קדוש עד שישתוק בתשיעי ויקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי".
- אם יצאו שנים בתשיעי, לדעת רבא: קראם "תשיעי" - עשירי וחולין מעורבים זה בזה, קראם "עשירי" - עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה.
- לדעת רבי: קרא לעשירי "אחד עשר", ולאחד עשר "עשירי" - אין אחד עשר קדוש (ומבאר רבא שדין זה הוא רק אם יש לו עוד הרבה בהמות שהוא צריך להפריש עליהם מעשר), ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה: אחד עשר קדוש.

דף סא

דף סא עמוד א

- יצאו שנים בעשירי וקראם "עשירי" - למסקנת הגמרא, הברייתא הסוברת שבמקרה זה הדין הוא ששניהם ימותו עוסקת בדין מעשר בהמה בזמן הזה וימותו משום חשש תקלה.
- סתם סיפרא - רבי יהודה.
- האומר לשלוחו "צא ועשר עלי", והלך ובטעות קרא לתשיעי "עשירי" - לדעת רב פכי בשם רבא: קדוש התשיעי (ויאכל אותו לאחר שיפול בו מום), לדעת רב פפא בשם רבא: אינו קדוש התשיעי.

הדרן עלך מסכת בכורות

